

καὶ παρὰ Φωσκόλ. Φορτουνατ. πρᾶξ. Γ στ. 774 (ἐκδ. ΣΞανθουδ. σ. 126).

1) Τὸ τίμημα πράγματός τινος κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. Οἶν. Χαλδ.): *Πρᾶμα-σπίτι-χωράφι χωρὶς ἀξία. Τὸ δαχτυλίδι αὐτὸ ἔχει μεγάλη ἀξία κοιν.* 2) Χρησιμότης, ὠφέλεια σύννηθ.: *Αὐτὰ ποῦ λές δὲν ἔχουν καμμιά ἀξία. Λόγια χωρὶς ἀξία.*

3) Ἰκανότης, ἐπιτηδειότης κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ.): *Ἀνθρωπος χωρὶς ἀξία. Ὑπάλληλος μὲ μεγάλη ἀξία κοιν.* *Ἦρτες νὰ δείξης τὴν ἀξιά σου! Θράκ. (Σαρεκκλ.) Νιτό ἀξίαν ἔεις ἐμὲν ἀτὰ νὰ λές; (τί ἰκανότητα ἔχεις ἐσὺ διὰ νὰ μοῦ λέγῃς αὐτά;) Κερασ. || Φρ. Ἀξιά σου, νὰ μὴ σοῦ καταφέρουν τίποτε! (πρόσεχε νὰ φανῇς ἰκανός!) Νάξ. Ἀξά σου! (εἰρωνικῶς πρὸς καυχώμενον δι' εὐτελεῖς πράξεις) Κυδων. || Παροιμ.*

*Ἐ θεὸς τοῖς μούτ-τες κόβγει τες καὶ τοῖς ἀξίμς χαλᾷ τες καὶ τὰ μεγάλα κάτεργα 'ς τὸ φοῦντος τὰ φουντᾶρει (ὁ θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται) Μεγίστ. Συνών. ἀξιάδα, ἀξιότη 1, *ἀξιωμάδα, ἀξιωμάρα, ἀξιωσύνη, ἀντίθ. *ἀναξισιά, ἀναξισύνη. β) Ἐκτίμησης, ὑπόληψις σύννηθ.: *Τὸν ἔχει σὲ μεγάλη ἀξία!* γ) Καύχημα Θράκ. (Μάδυτ.) Λέσβ.: *Τὸν ἔχ' μεγάλ' ἀξιά Λέσβ. Συνών. καμάρι.* 4) Τιμή, δόξα Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Ζάκ. Ἡπ. Κύθηρ. Κωνπλ. κ. ἀ.: *Φρ. Ἀξιά καὶ τιμή σου! Κωνπλ. Ἀξία καὶ τιμή σου! Θήρ. κ. ἀ.* 5) Δικαίωμα, ἐλευθερία, ἐξουσία (ἡ σημ. ἐκ παρασυρτικισμοῦ πρὸς τὸ ἀξιόνω) Κάρπ. Κρήτ.: *Δὲν ἔχει ἐξιά νὰ κάμῃ τίποτε Κάρπ. Δὲν ἔχω τὴν ἐξιά μου νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ σπίτι Κρήτ. Δὲν ἔχω τὴν ἐξιά μου μὴδὲ νὰ μιλήσω αὐτόθ. || Φρ. Νὰ φύγω; — Ἐξιά σου! (δικαίωμά σου, εἶσαι ἐλεύθερος) αὐτόθ. Να 'ρθῶ νὰ σοῦ συντράμω; — Ἐξιά σου σὰ θές! αὐτόθ. || Παροιμ. Ὅθεν εἶν' ἐγγιά, βάστα τὸν ἀδᾶ σου, κι ὅδε βρέχει, ἔξιά σου! (συνήθως μετὰ τὴν εὐδίαν ἐπέρχεται κακοκαιρία) αὐτόθ. || Ἀσμ.**

*Ὡστε νὰ στέκουν τὰ βουνά, θὰ στέκω 'ς τὴ φιλιά σου, θὰ στέκω 'ς τὴν ἀγάπη σου καὶ σένα πάλι ἔξά σου! αὐτόθ. Ἡ σημ. καὶ παρὰ Φωσκόλ. ἐνθ' ἀν. «λοιπὸ ἀνὲ πεθυμᾶς καὶ σὺ νὰ κάμῃς τὴ δουλειά σου, | ὅ,τ σ' ὀρίζει κάμε το, πάλι ἂ δὲ θέλῃς, ἔξιά σου». 6) Εὐθύνη (ἡ λόγῳ τῆς ἐλευθερίας καταλογιζομένη) Κρήτ.: *Σὰν ἐφύγανε τοῦ 'πα, μὴ μᾶσε 'μολήσης, γιατί ἔξιά σου! Κάμε σὺ τοῦτο ποῦ σοῦ λέγω καὶ ἔξά μου ἐμένα.**

ἄξια ἐπίρρ. κοιν. **ἄξια** σύννηθ. **ἄξα** Κρήτ. **ἄξα** Εὐβ. (Κύμ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. **ἄξιος**. Τὸ **ἄξα** καὶ ἐν Ἑρωτοκρ. Β 137 (ἐκδ. ΣΞανθουδ.)

1) Ἀξίως, κατ' ἀξίαν κοιν.: *Καλὰ κι ἄξια τὴν ἔπαθε κοιν. Ἡ σημ. καὶ ἐν Ἑρωτοκρ. ἐνθ' ἀν. «ὅποιος πλεὰ πλούσια κι ὁμορφα κι ἄξα 'θελε προβάλει | καὶ βάλει τὸ κοντάρι του μὲ τέχνη 'ς τὴ μασκάλη». Ἀντίθ. ἀνάξια.*

2) Ἰκανῶς, καλῶς Κεφαλλ.: *Περπατεῖ ἄξια τὸ ζῶο.*

ἀξιάδα ἡ, Α.Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Βιθυν. Ἡπ. (Ἄρτ. Δρόβιαν. Ζαγόρ.) Θεσσ. (Ζαγορ.) Πελοπν. (Μεσσ.) Στερελλ. (Ἀράχ.) — ΚΚρυστάλλ. Ἔργα 2, 189 — Λεξ. Μπριγκ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. **ἄξιος** καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -άδα (Ι).

Ἰκανότης ἐνθ' ἀν.: *Τὸ πρᾶμα θέλ' ἀξιάδα Ἡπ. Ἐχει μεγάλη ἀξιάδα αὐτόθ. Εἶδα τὸ ἀξιάδες σας δά! Βιθυν. Ἡ ἀξιάδα τ' εἶν' ἄλλο πρᾶμα Ἀράχ. Μὲ τὴ δυσκολόβρετη ἀξιάδα νὰ πιάνουν 'ς τὰ δουλεντικά χέρια τους... καὶ τ' ἀλέτρι καὶ τὸ τουφέκι οἱ λεβέντισσες ΚΚρυστάλλ. ἐνθ' ἀν. || Παροιμ.*

Ἀντρα, μοῦ 'ρθαν οἱ ἀξιάδες | φέρ' τὰ γένεια σου νὰ γνέσω (ἐπὶ ὀκνηροῦ) Ἡπ.

Καθένας εἰς τὸ εἶδος του ἔχει καὶ τὴν ἀξιάδα

(ἕκαστος ἔχει ἰκανότητα εἰς ἔργα, εἰς τὰ ὅποια εἰδικῶς ἀσχολεῖται) αὐτόθ. Συνών. καὶ ἀντίθ. ἰδ. ἐν λ. **ἀξία** 3.

ἀξιάζω Ἡπ. Καππ. (Σινασσ.) **ἀξιάζου** Θεσσ. (Ζαγόρ.) **ἀξιάζω** Κύπρ. **ἀξιάζω** Πόντ. (Κοτύωρ.) **ἀξιάζω** Θήρ. Κρήτ. **ἐξιάζω** Πόντ. (Κρώμν. Χαλδ.) **ὀξιάζω** Πόντ. (Κρώμν. Σαράχ. Τραπ. Χαλδ.) **ἔξάζω** Κρήτ. **ἔξάζω** Πόντ. Μετοχ. **ἀξιαζόμενος** Κρήτ. **ἀξιαζόμενος** Κρήτ. Πελοπν. (Μάν. Λακων.) Ρόδ. **ἀξιαζόμενος** Θράκ. (Αἰν.) **ἀξιοζόμενος** Κεφαλλ. — Λεξ. Μπριγκ. **ἀξαζόμενος** Κρήτ. **ἀξαζόμενος** Θήρ. Νίσυρ. Πελοπν. (Λακων.) **ἔξαζόμενος** Νάξ. (Ἀπύρανθ. κ. ἀ.)

Ἐκ τοῦ μεσν. **ἀξιάζω**. Οἱ τύπ. **ἀξιάζω**, **ἔξάζω** καὶ **ἐξιάζω** ὡσαύτως μεσν. Πβ. Μαχαιρ. 1, 24, 152, 516 (ἐκδ. RDawkins).

1) Ἐχω ἀξίαν, ἀξίζω ἐνθ' ἀν.: *Δὲν ἀξιάζει τὸ πρᾶμα σου Θήρ. Λογιάζει πῶς καὶ ἀξιάζει Ἡπ. Ἀτὸ τιδὲν 'κ' ἐξιάζ' Χαλδ. Ἡ μετοχ. ἀξιαζόμενος = ἄξιός, ἰκανός: Εἶναι ἄθροπος ἀξαζόμενος καὶ δὲ βρέπει νὰ τοῦ σύρνον δ' ὄνομά του Κρήτ. Εἶδα ἔξαζόμενος νεὸς εἶναι καὶ τοῦτος! Ἀπύρανθ. || Παροιμ. Μὰ πακεὰ τοῦ γέρου ἀξιάζει δίλιες τοῦ παίκιου (μιά πατεὰ τοῦ γέρου ἀξίζει χίλιες τοῦ νέου λόγῳ τῆς ἐμπειρίας καὶ τῶν γνώσεών του) Κύπρ. Ἀξιοι κι ἀξιαζόμενοι τρών τ' ἀβγκὸν μέσ' 'ς τ' ἄτ-τος (ἄτ-τος = ἄθος = στάχτη. Ἐπὶ τῶν ἐπαινουμένων παρ' ἀξίαν) Ρόδ. || Ἀσμ.*

Κ' ἔδωκέ το τοῦ γαμπροῦ του | τ' ἄξου τ' ἀξαζόμενον του Νίσυρ. Ἡ σημ. καὶ ἐν Ἑρωτοκρ. Α 77 (ἐκδ. ΣΞανθουδ.) «εἶχεν κι αὐτὸς ἕναν ὑγιὸς πολλὰ κανακεμένο, | φρόνιμο κι ἀξαζόμενο, ζαχαροζυμωμένο». 2) Ἐχω μεγαλυτέραν ἀξίαν, ὑπερτερῶ Πόντ. (Κοτύωρ. Χαλδ.): *Τ' ἐμὸν τὸ χωράφ' ἐξιάζ' τ' ἐσὸν δέκα φορὰς Χαλδ. Ἀκεῖνος ὀξιάζ' σε δίλᾳ φορὰς Κοτύωρ.*

ἀξίδιαστος ἐπίθ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.) **ἀξίδιαστους** Ἡπ. (Ζαγόρ.) **ἀξίδιαστους** Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. ***ξιδιαστός** < **ξιδιάζω**.

1) Ὁ μὴ μεταβληθεὶς εἰς ὄξος Ἡπ. (Ζαγόρ.) Νάξ. (Ἀπύρανθ.): *Μὰ μεθῆρα 'ναι μόν' ἀξίδιαστη, οἱ ἄλλες ὄλες εἶναι ξιδιασμένες (μεθῆρα = πίθος χωρητικότητος 80 ὀκ.) Ἀπύρανθ. Τοῦ κρασί εἶν' ἀξίδιαστου Ζαγόρ.* 2) Ὁ μὴ ἀναμειχθεὶς μετ' ὄξους, ἐπὶ φαγητῶν Στερελλ. (Αἰτωλ.): *Ἀξίδιαγα τὰ φασοῦλα τὰ τρώων Αἰτωλ. Συνών. ἀξίδωτος.*

ἀξίδωτος ἐπίθ. Πόντ. (Τραπ.) **ἀξίδουντος** Στερελλ. (Ἀκαρναν.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. ***ξιδωτός** < **ξιδώνω**.

Ἀξίδιαστος 2, ὁ ἰδ.: *Ἀξίδουντα λάχανα Ἀκαρναν. Ἀξίδωτα εἶναι τὰ μαρούλα Τραπ.*

ἀξίζω κοιν. καὶ Πόντ. (Κοτύωρ. Οἶν. Τραπ.) **ἀξίζ-ζω** Κάσ. **ἀξίτζω** Σίφν. **ἀξίντζω** Χίος **ἔξίζω** Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Ἐκ τοῦ ἐπιθ. **ἄξιος**.

1) Διατιμῶμαι, τιμῶμαι κοιν. καὶ Πόντ. (Τραπ.): *Πόσο ἀξίζεις; Αὐτὸ τὸ βραχιόλι ἀξίζεις πέντε χιλιάδες δραχμὲς κοιν. Τὸ σιτάρι σου 'ν ἀξίζεις μὴν δεκάραν Κύπρ. Ἀτὸ τὸ δαχτυλίδ' τιδὲν 'κ' ἀξίζ' (ἐκ τοῦ 'κὶ ἀξίζ'. τιδὲν = τίποτε) Τραπ. || Παροιμ. Τοῦ γονεοῦ τὸ τίοτα ἀξίτζει (τὸ πλέον ἀσήμαντον πρᾶγμα ἐκ τῶν γονέων προερχόμενον εἶναι πολλοῦ ἄξιον) Σίφν. Ἀξίζεις μὴ παλαιόκοιτα γιὰ δέκα πουλλακίδες (διότι ἔχει πολὺν ζωμόν. Πβ. συνών. φρ. ἡ παλαιὰ κόττα ἔχει τὸ ζουμί) Κεφαλλ.*

β) Ἐχω μεγαλυτέραν ἀξίαν, τιμῶμαι πλείονος Κύπρ.: *Τὸ σημερινὸν ἀβγκὸν ἀξίζεις τὴν αὐρινὴν ὀρνιθαν.* 2) Ἐχω ἀξίαν, ἰκανότητα κοιν. καὶ Πόντ. (Κοτύωρ. Οἶν. Τραπ.)

